

Diagnoza Społeczna - problemy materialne w polskich gospodarstwach domowych

Mateusz Kwiatkowski

Spis treści

1	Wprowadzenie	1
2	Problemy finansowe	1
3	Niezaspokojenie potrzeb żywieniowych	5
4	Dostęp do mediów	8
5	Podsumowanie	10

1 Wprowadzenie

Celem poniższego raportu jest zapoznanie odbiorcy z wynikami analizy zbioru danych Diagnozy Społecznej. Dane te dotyczą problemów materialnych w polskich gospodarstwach domowych. W swojej analizie skupiłem się na trzech tematach: problemach finansowych, niezaspokojeniu potrzeb żywieniowych oraz braku dostępu do mediów. Zdecydowana większość danych pochodzi z ankiety z roku 2015. Mogą więc one służyć za ilustrację przedpandemicznej sytuacji w polskich gospodarstwach. Analizę danych przeprowadziłem w R, a poniższe wykresy zostały przeze mnie przygotowane na podstawie odpowiedzi ponad 25 tysięcy ankietowanych.

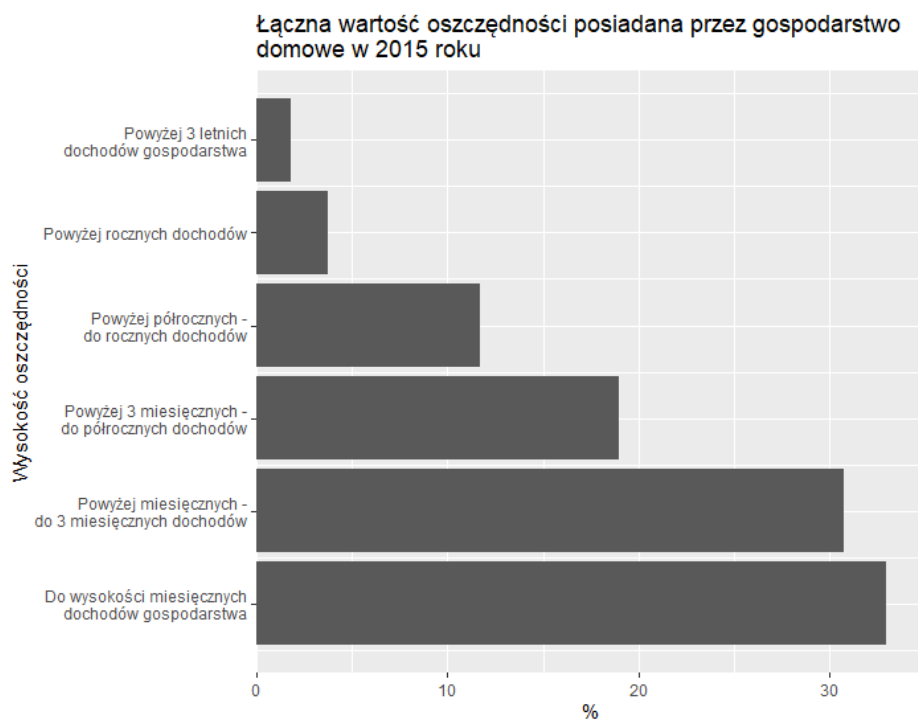
2 Problemy finansowe

Sytuację finansową można opisywać wieloma wskaźnikami i przedstawiać jej wiele najróżniejszych aspektów. Najprostszym sposobem na ogólne określenie stanu ekonomicznego społeczeństwa jest zwyczajne zapytanie ludzi o ich opinię i na takie rozwiązanie zdecydowali się twórcy kwestionariusza. Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi ankietowanych na pytanie: "Jak przy aktualnym dochodzie Pana(i) gospodarstwo domowe wiąże koniec z końcem?"

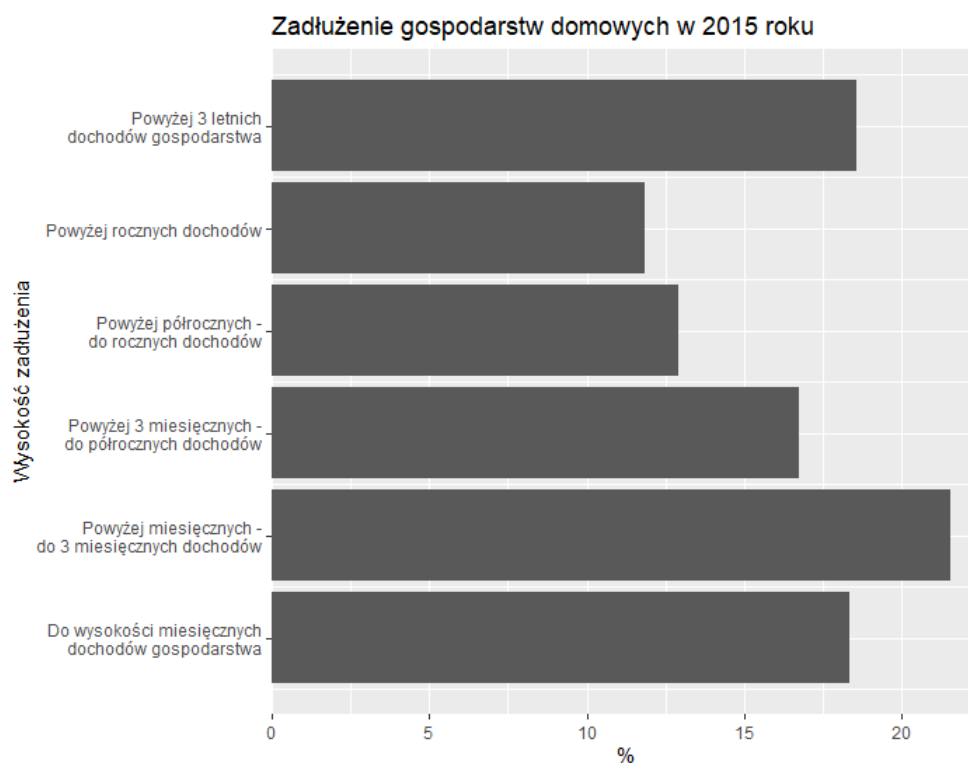
Wykres 2.1 : Ocena sytuacji finansowej gospodarstw domowych w 2015 roku

Ponad 10% badanych gospodarstw zaznaczyło odpowiedź "z wielkim trudem", co nie napawa optymizmem, jednak ogólne wrażenie nie jest bardzo negatywne. Aż co czwarty ankietowany odpowiedział "raczej łatwo", a najliczniejszą grupą są gospodarstwa, które radzą sobie z pewną trudnością. Ten wykres pokazuje, że w naszym społeczeństwie możemy mieć do czynienia z około 15-sto procentowym ubóstwem. Oczywiście nie powinno się bazować jedynie na opiniach ankietowanych, które mogą być niemiarodajne, dlatego teraz przeanalizuję dane liczbowe, które pomogą określić majątność Polaków. W pierwszej kolejności zajmę się sprawdzeniem, jakie oszczędności mają na swoich kontach badane gospodarstwa.

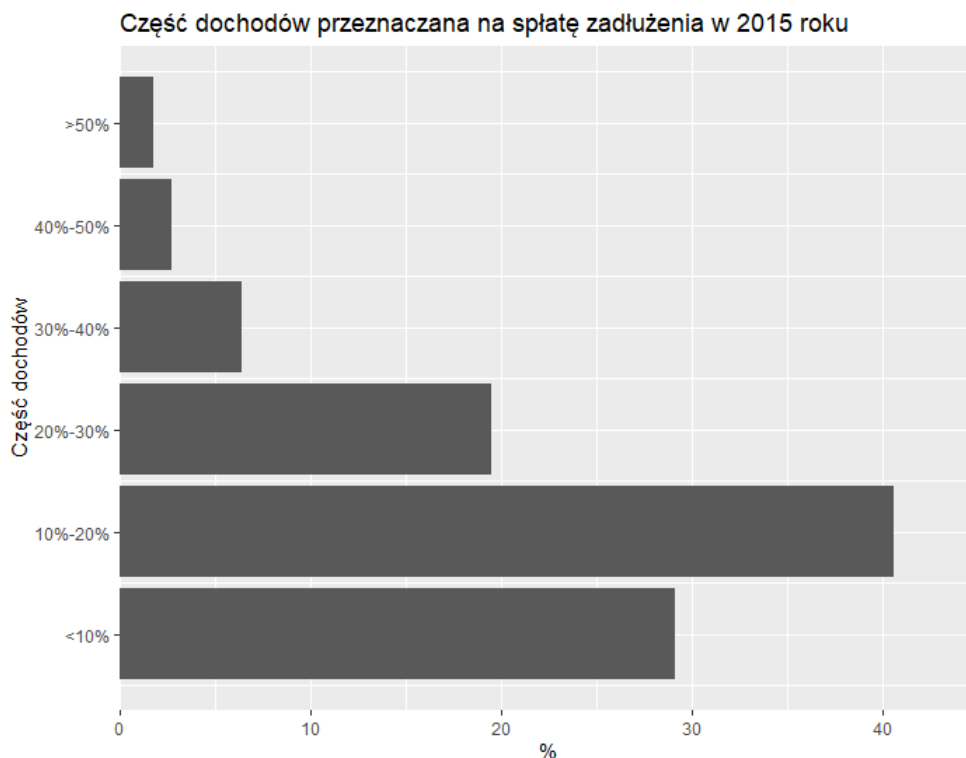
Wykres 2.2 : Oszczędności gospodarstw domowych

Dane te w sposób drastyczny obrazują, że Polacy mają problemy z gromadzeniem oszczędności i nie mają środków na "czarną godzinę". Zdecydowanie ponad połowa ankietowanych odpowiedziała, że pieniądze, które aktualnie posiadają nie odpowiadają nawet ich trzymiesięcznym dochodom. Trzeba pamiętać również, że dane te pochodzą z 2015 roku. Aktualnie, po roku pandemii i zamrożeniu gospodarki, sytuacja może wyglądać jeszcze gorzej. Skoro sytuacja dotycząca oszczędności wygląda tak źle, to spójrzmy jak duże zadłużenia mają poszczególne gospodarstwa.

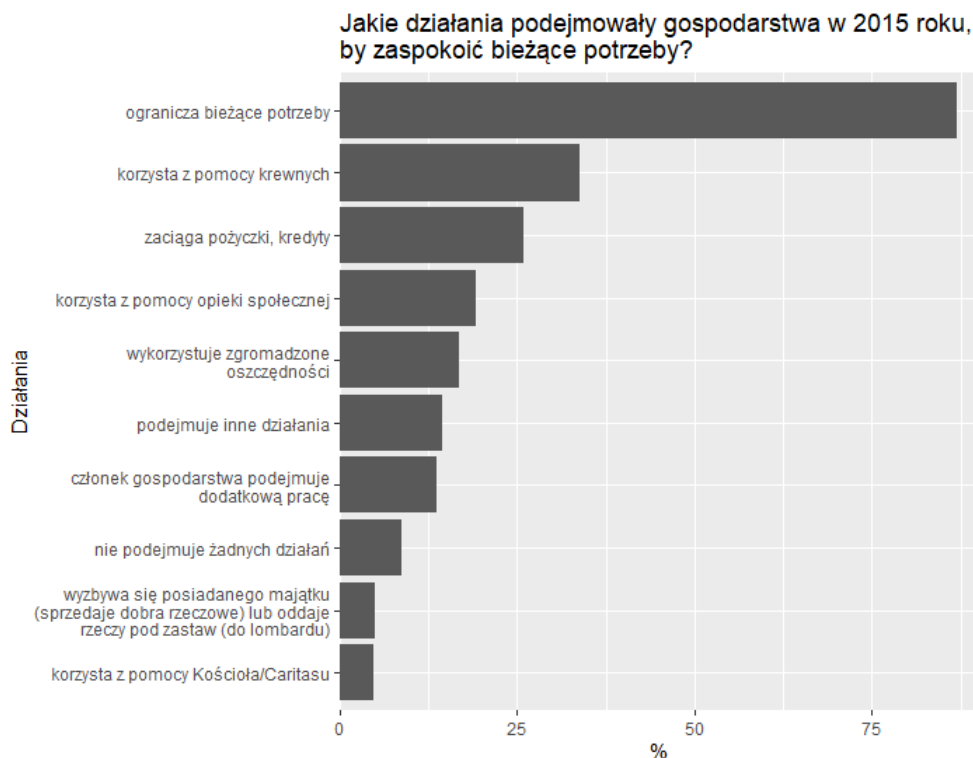
Wykres 2.3 : Stosunek zadłużenia do miesięcznych dochodów gospodarstw domowych

W tym przypadku rozkład odpowiedzi jest bardziej równomierny. Zdecydowanie niepokojące jest jednak, że prawie 20% gospodarstw nie byłoby w stanie spłacić swojego zadłużenia w ciągu 3 lat. Zaledwie 40% społeczeństwa posiada zaległości finansowe mniejsze niż ich 3 miesięczny dochód. To sugeruje, że Polacy są bardzo obciążeni finansowo. By potwierdzić tę tezę sprawdziłem, jaką część swoich dochodów ankietowani przeznaczają na spłatę zadłużenia.

Wykres 2.4 : Wydatki gospodarstw domowych na spłatę zadłużenia

Ten wykres nie potwierdził mojej tezy, że Polacy zmuszeni są do regularnego spłacania zadłużenia. Około 70% gospodarstw domowych nie przeznaczą na ten cel nawet 20% swoich dochodów. Z pewnością nie pomaga to w walce z długami i może skutkować większymi problemami finansowymi w przyszłości. W naszym społeczeństwie jest jednak mała grupa osób wydająca ponad połowę swoich zarobków na uregulowanie zaległości. Warto również zadać sobie pytanie, jakie działania podjął ankieter, żeby zaspokoić swoje bieżące potrzeby.

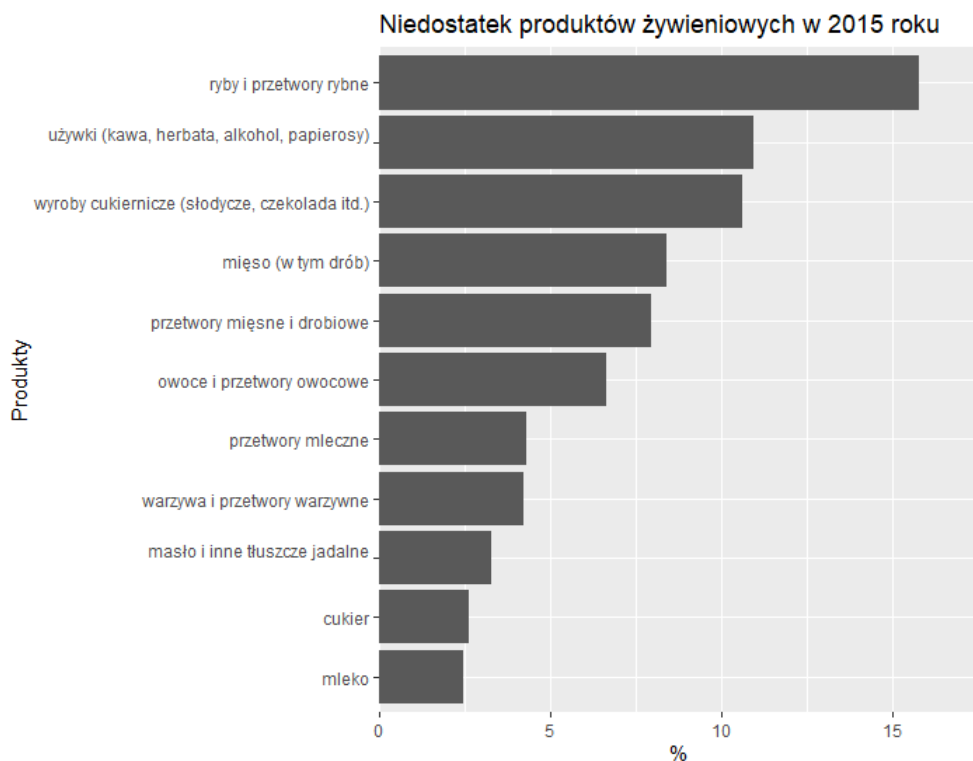

Wykres 2.5 : Działania członków gospodarstw domowych podejmowane w celu zaspokojenia bieżących potrzeb

Wyraźna większość gospodarstw domowych w przypadku problemów finansowych decyduje się na ograniczenie bieżących potrzeb, co wydaje się bardzo racjonalnym zachowaniem. Niestety aż co czwarty ankietowany bierze kredyt, by zaspokoić bieżące potrzeby, a to powiększa i tak duże zadłużenie. Tylko w około 13% gospodarstw ktoś podejmuje się dodatkowej pracy, by uregulować swoją sytuację finansową. Zdecydowanie częściej Polacy proszą o pomoc krewnych i opiekę społeczną.

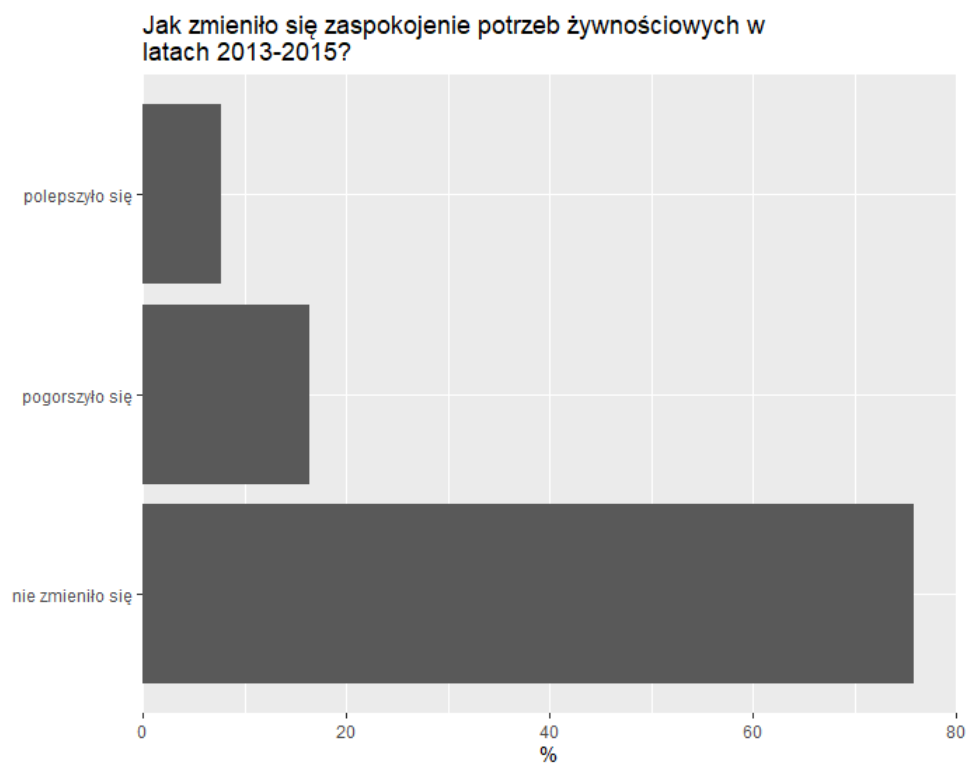
3 Niezaspokojenie potrzeb żywieniowych

Wniosek z poprzedniej podsekcji jest taki, że sytuacja finansowa sporej części Polaków nie wygląda najlepiej. To oczywiście znajduje swoje odbicie w warunkach ich życia. Braki w zaspokojeniu podstawowych potrzeb obejmują również kwestie żywieniowe. Sprawdziłem na jakie produkty spożywcze nie stać ankietowanych.

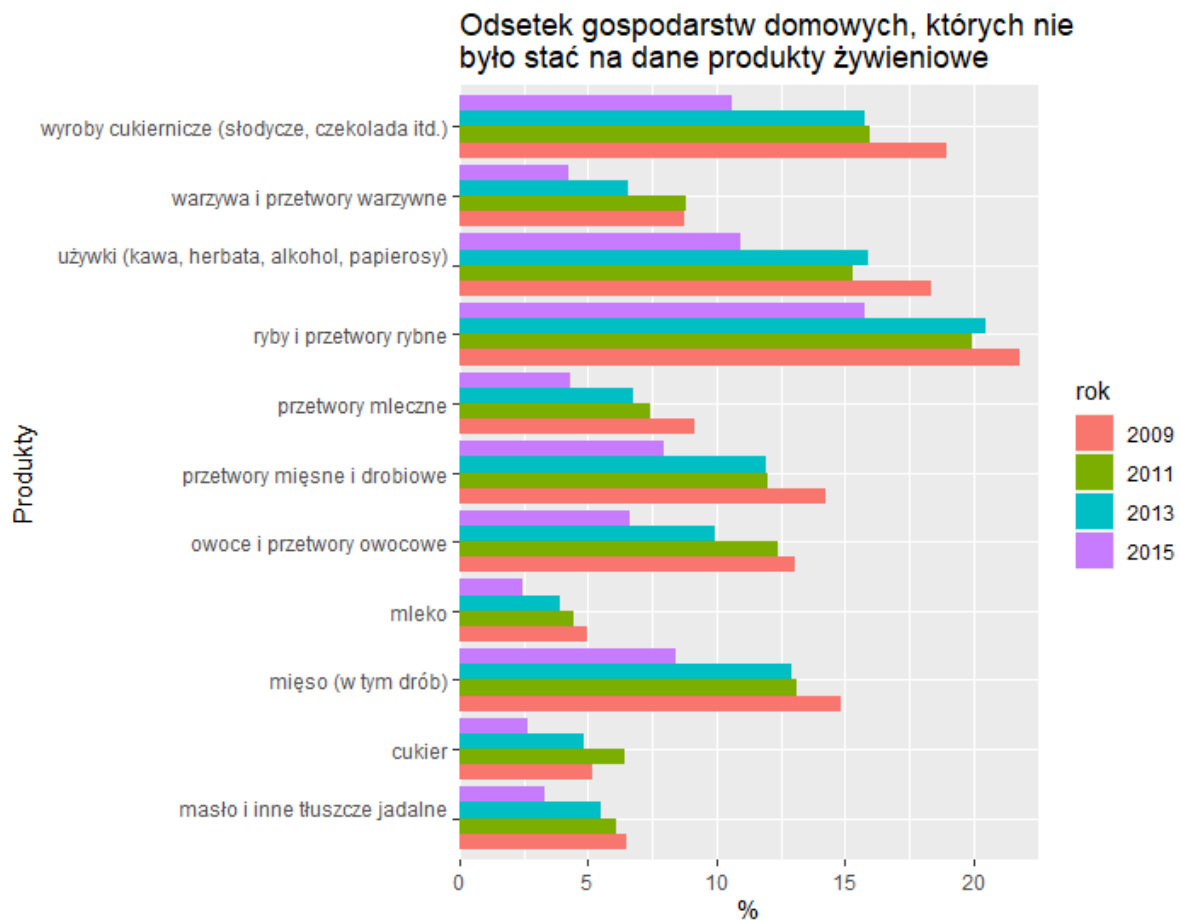
Wykres 3.1 : Porównanie zapotrzebowania na produkty spożywcze

Największe zapotrzebowanie jest na produkty rybne, ponieważ aż 16% ankietowanych deklaruje, że nie ma dla nich miejsca w domowym budżecie. W następnej kolejności gospodarstwa rezygnują z używek i wyrobów cukierniczych. Na szczęście grono osób, których nie stać na wyroby mleczne i warzywa, jest bardzo niewielkie. Teraz przyjrzyj się jak zmienia się sytuacja żywieniowa w Polsce. W pierwszej kolejności zajmę się opiniami ankietowanych.

Wykres 3.2 : Ocena zmiany zaspokojenia potrzeb żywieniowych przez członków gospodarstw domowych

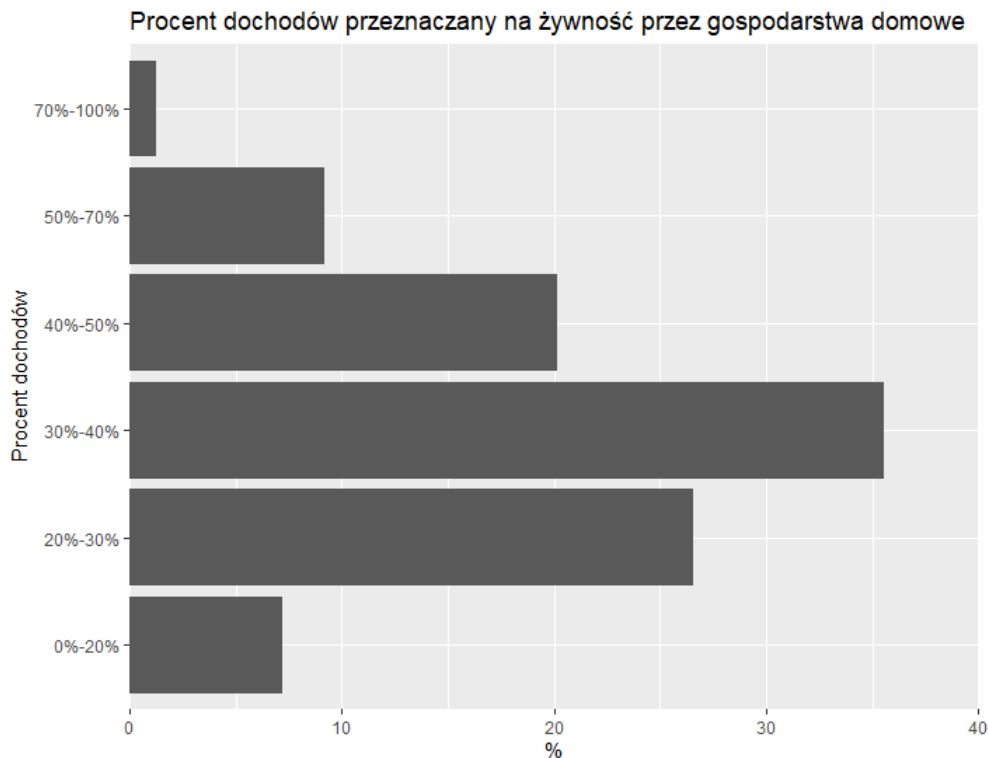
Jak widać, ankietowani nie oceniają pozytywnie zmian w latach 2013-2015. Zaledwie co czwarty zauważył jakiegokolwiek zmiany, z czego większość z nich oceniła je negatywnie. Teraz sprawdzę dostępność poszczególnych produktów na przestrzeni lat.

Wykres 3.3 : Zmiana zaspokojenia potrzeb żywieniowych w latach 2009-2015

Wbrew temu co stwierdzili ankietowani, sytuacja żywieniowa w Polsce w latach 2009-2015 wyraźnie poprawiła się. Zapotrzebowanie na każdy z produktów zmniejszyło się. Zmianę szczególnie widać w przypadku mięsa i wyrobów cukierniczych, które goszczą na stołach w coraz większej części gospodarstw. Więcej osób może również pozwolić sobie na korzystanie z używek.

Skoro wiemy już jakie produkty kupują ankietowani, to warto jeszcze zadać sobie pytanie: jaką część swoich dochodów na nie przeznaczają?

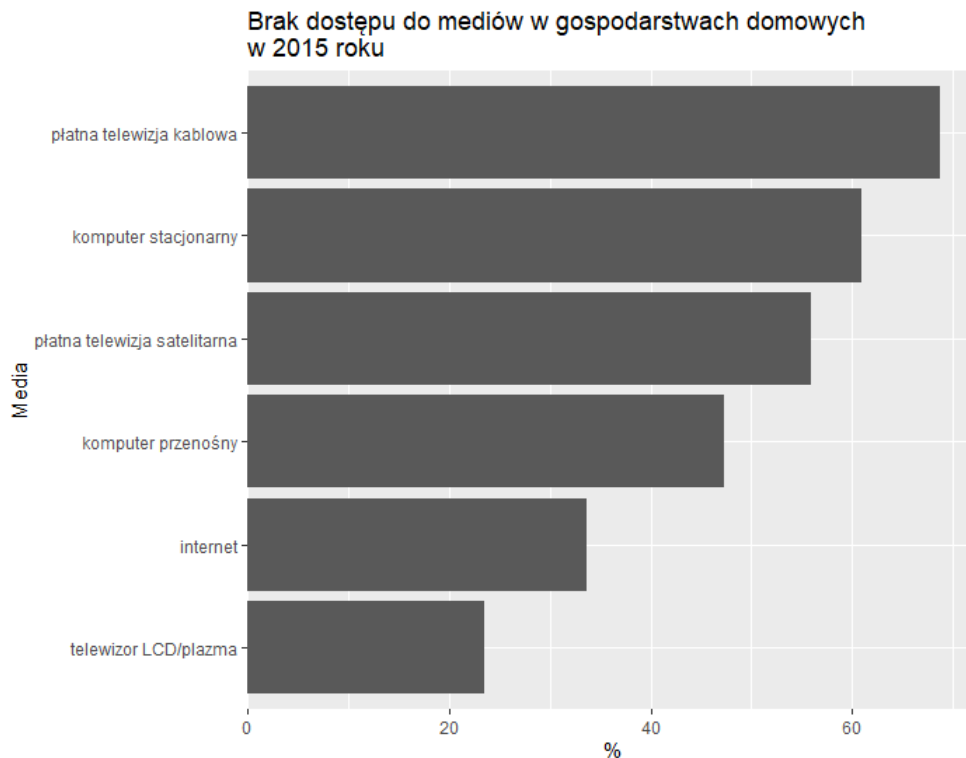

Wykres 3.4 : Wydatki na żywność w gospodarstwach domowych

Widać, że w naszym społeczeństwie jest grupa osób, która na żywność wydaje ponad 70% swoich dochodów. Większość gospodarstw przeznaczają na ten cel 20%-40% swojego budżetu. Jest to wydatek niezbędny do życia, który regularnie uszczupla finanse Polaków.

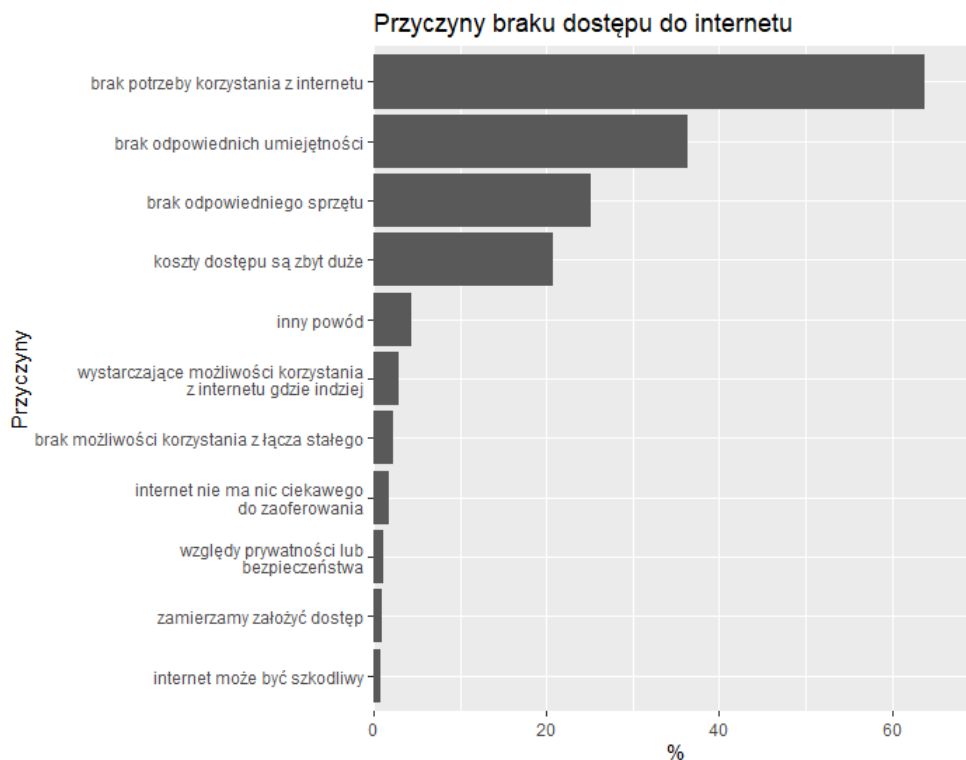
4 Dostęp do mediów

Żyjąc w XXI wieku jedną z podstawowych potrzeb jest również dostęp do mediów. Pandemia pokazała, że komputery są podstawowym narzędziem pracy, a brak dostępu do internetu jest jednym z najgroźniejszych wykluczeń społecznych. Dane, których używam pochodzą z 2015 roku, zatem pokazują nam one jak nasz kraj był przygotowany na lockdown. Zapewne wiele z nich jest już nieaktualnych, ponieważ przez ostatni rok duża część społeczeństwa była zmuszona do zakupienia komputerów i zainstalowania szybszego internetu. Zobaczmy jaki odsetek gospodarstw domowych nie miał możliwości korzystania z wybranych mediów w roku 2015.

Wykres 4.1 : Porównanie dostępności wybranych mediów

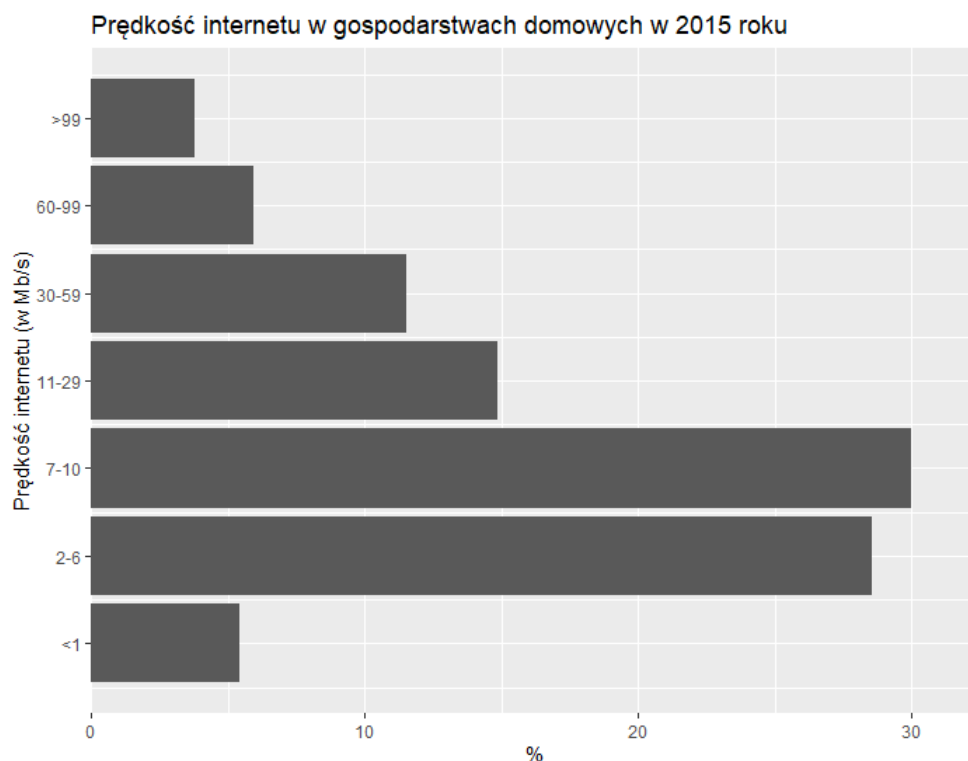
Widać, że Polacy rzadko korzystają z płatnej telewizji kablowej, a częściej wybierają telewizję satelitarną. Telewizor znajduje się w zdecydowanej większości domów. Bardziej preferują również laptopy niż komputery stacjonarne. Niepokojące jest, że aż co trzecie gospodarstwo nie miało dostępu do internetu. To w czasie pandemii mogło mieć wiele negatywnych skutków, takich jak brak możliwości nauki zdalnej lub brak kontaktu ze znajomymi. Sprawdziłem, czemu tak wiele osób nie wykupiło dostępu do internetu w roku 2015.

Wykres 4.2 : Badanie najpowszechniejszych powodów braku dostępu do internetu

Okazuje się, że większość z tych osób po prostu nie miało potrzeby korzystania z internetu. To, jak już napisałem powyżej, zapewne zmieniło się w ostatnim czasie. Niepokojące jest to, że spora część społeczeństwa nie umie korzystać z internetu. Niewiele osób uważa jednak, że internet jest szkodliwy, dlatego istnieje spora szansa na to, że grono internautów będzie się powiększać.

Osoby posiadające dostęp do internetu zostały zapytane o prędkość internetu, z którego korzystają.

Wykres 4.3 : Porównanie prędkości internetu

Jak widać, prędkość internetu w polskich domach jest całkiem dobra. Zaledwie w około 5% z nich prędkość łącza jest mniejsza niż 1Mb/s, a w około 10% prędkość internetu przekracza 60Mb/s. Można z tego wywnioskować, że komfort korzystania z usług internetowych w ankietowanych gospodarstwach jest wysoki.

5 Podsumowanie

Diagnoza społeczna pokazała jakie problemy materialne mają polskie gospodarstwa domowe. Z pewnością jednym z nich jest brak większych oszczędności i ogromne zadłużenie prawie 20% społeczeństwa. Problemy finansowe i konieczność ograniczania swoich bieżących potrzeb sprawiają, że ankietowani na stałe rezygnują z niektórych produktów spożywczych, najczęściej z ryb, używek i wyrobów cukierniczych. Dostępność do nich jednak regularnie poprawia się, co napawa optymizmem. Kolejnym problemem jest wykluczenie telekomunikacyjne (w tym brak dostępu do internetu), lecz jest duża szansa, że sytuacja w tym sektorze poprawiła się w ciągu ostatnich 6 lat.